

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

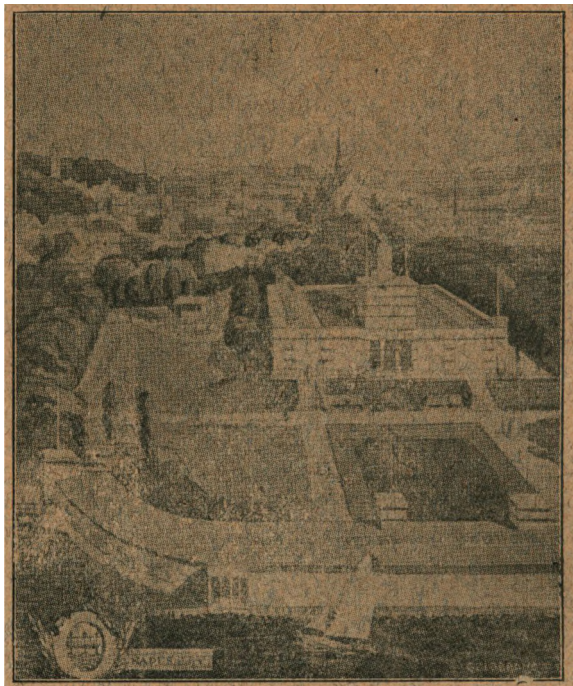
Sønderjydsk Maanedsskrift

Udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland
ved Cl. Eskildsen og H. Lausten-Thomsen.

INDHOLD:

1. Højskoleforstander *Hans Lund*, Rødding: Træk af den sønderjydske Presses Historie 1864—1914.
2. *H. Lausten-Thomsen*: Sorgager.

Benyt Deres
Sommerferie
til at aflægge
Udstillingen i
Haderslev
et Besøg

E. R. R.

POSTGIRO

For Firmaer, Forretninger, offentlige og private Kontorer samt for enhver, der ofte afsender eller modtager Penge gennem Postvæsenet, er det en betydelig Fordel at have Postkonto.

Ved Benyttelse af Postgiroen spares *Tid og Penge*.

Det gælder i stigende Grad, som Antallet af Kontohavere forøges.

Overføring af Pengebeløb fra Konto til Konto er *gratis*.

Postkonto kan aabnes ved Henvendelse paa et Postkontor eller til Postgirokontoret, Hølbergsgade 23, København K. (Tlf. 4460 og Staten 670).

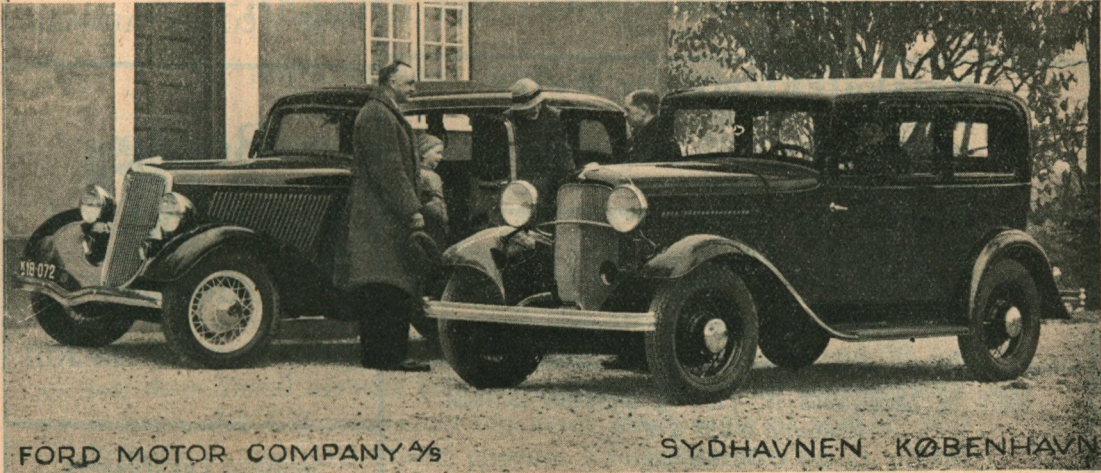
Indmeld Dem

Historisk Samfund

for

Sønderjylland!

Se Landsdelen i en *Ford* - Det er en
behageligere, billigere og bedre Maade
at komme rundt paa. - Forhandlere overalt.

A/s Dansk Folkeforsikringsanstalt

(Statsanerkendt og statskontrolleret).

Hovedkontor: Anstaltens Ejendom, Anker Heegaardsgade 13, København V.
Danmarks største og ældste Folkeforsikringsselskab. — Ingen Lægeattest.

Præmie fra 25 Øre til 3 Kr. opkræves hver Uge.

Anstaltens i Kraft værende Forsikringsbestand i Forsikringssum: Over 218 Mill. Kr.

Samlet Formue over 85¹/₂ Millioner Kroner.

Alle Oplysninger faas og Indmeldelse sker ved Henvendelse til Anstaltens Agenter.

Agenturer i sønderjyske Landsdele oprettet i:

Aabenraa — Als — Bredebro — Christiansfeld — Graasten — Haderslev — Løjt
Rise — Rødding — Skærbæk — Sønderborg — Tinglev — Tønder
Vedsted — Vojens.

Dygtige Medarbejdere antages.

Livsvarig Livsforsikring. — Kapitalforsikring. — Børneforsikring.

Sønderjyllands Kreditforening

Telf. 398 Haderslev Telf. 399

Aktieselskabet

Københavns Tarm Kompagni

Frederiksholms Kanal 26, København K.
Central 5595. Telegradr. Danskslagt.

C. M. Hess' Fabrikker A/S., Vejle VEJLE STØBEGODS

Forhandlere overalt!

Højskolehjemmets Hotel

Baneplassen - SVENDBORG - Telf. 753

Absolut Byens bedste Hotel og Madsted
Man føler sig hjemme her.

Københavns Havn

Nordens største Havn

Spare og Laanekassen for Frøs og Kalvslund Herreder.

Kontortid 9—12 & 2—5.
RØDDING.

Køb dansk Arbejde!

Banken for Brørup og Omegn.

Aktieselskab.
Kontortid 10—12 & 2—4.
BRØRUP.

Overfarten Middelfart-Snoghøj

Korteste og bekvemteste Overfart over Lillebælt.
Tilkørselsforhold ideelle. Moderne Færger

Fra Middelfart: 1, 2, — 4, 5, 6, 7, 7,30, 8, 8,30, 9, 9,30, 10, 10,30, 11, 11,30, 12, 12,30, 13, 13,30, 14, 14,30, 15, 15,30, 16, 16,30, 17, 17,30, 18, 18,30, 19, 19,30, 20, 20,30, 21, 21,30, 22, 22,30, 23, 24.
Fra Snoghøj: 0,15, 1,15, 2,15, — 4,30, 5,30, 6,30, 7,30, 8, 8,30, 9, 9,30, 10, 10,30, 11, 11,30, 12, 12,30, 13, 13,30, 14, 14,30, 15, 15,30, 16, 16,30, 17, 17,30, 18, 18,30, 19, 19,30, 20, 20,30, 21, 21,30, 22, 22,30, 23, 23,30

Københavns Brandforsikring.

Ved Stranden 14. København K.

AARHUUS PRIVATBANK

Hovedkontoret,
Aarhus.

Kjøbenhavn,
Nygade 1.

Udfører almindelige Bankforretninger.

Reserver 17 Millioner.

TUXHAM RAAOLIEMOTORER ER DE BEDSTE

TUXHAM A/S MASKINFABRIK KØBENHAVN - VALBY

FORLANG

A T L A SØLVPLET

HOS DERES GULDSMED
FRA

CARL M.COHR's FABRIKER

Besøg

Udstillingen i
Haderslev

d. 30. Juni til 15. Juli

C. F. S.

Spare- & Laanekassen
for Kolding By og Omegn

Stiftet 1856

Reservefond ca. 1½ Million

DANSK ANDELS LIVSFORSIKRINGSSELSKAB KOLDINGHUS

Jernbanegade 41 Kolding
Afdeling for Opsparingsuhre.

Sparekassen for Haderslev Bys Omegn

Kontortid:
9—12, 2—4. Lørdag 9—1.
HADERSLEV

Folkebanken for Als og Sundeved A/S

Kontortid: 9—1, 3—5.
SØNDERBORG

Alfred Benzon

København

C. 194

Sdr. Boulevard 7.

D. R. S.

1. Juli 1934.

TRÆK AFDEN DANSKE SØNDERJYDSKE PRESSES HISTORIE 1864-1914.

AF HØJSKOLEFORSTANDER HANS LUND, RØDDING.

en danske sønderjydske Presse har maattet øve sin Ger-
ning under strengere og uroligere Kaar end det øvrige
Danmarks. 4 Gange siden dens Fremkomst under den
nationale Vækkelse har Krige skabt Krise for den —
1848—50, 1864, 1870—71, 1914—18.

Aldrig før 1920 har den haft frie Arbejdskaar. Før 1864 raa-
dede den danske enevældige Presselov. Igennem mere end 50 Aar
har dens Mænd maattet arbejde under stadig Kamp med Myndig-
hederne, der i Bevidstheden om deres Magt søgte at stække dens
Frihed, at kue dens Mænd gennem Fængselsstraffe og at under-
grave dens økonomiske Eksistens. Men de haarde Kaar har kaldt
paa Kræfterne. Nogle af denne Landsdels ypperste har staaet i dens
Tjeneste. Ingen anden dansk Landsdels Presse har til sin Historie
knyttet en saadan Række af lysende Navne som den sønderjydske,
— fra P. Chr. Koch og Fr. Fischer over Hiort-Lorenzen og Gustav
Johannsen til Jessen og H. P. Hanssen.

Da Krigen i 1864 bryder ind over Sønderjylland, har Landet
i de foregaaende Aar, hvad Pressen angaar, oplevet omtrent det
tilsvarende til, hvad Kongeriget oplever: hver Egn har faaet sin
leskedne, lokale, dansksindede Avis, — »Dannevirke« i Haderslev,
»Freja« i Aabenraa, »Den danske Slesviger« i Sønderborg, »Vest-
slesvigs Tidende« i Møgeltønder, og i Flensborg »Flensburger Zei-
tung«. Det er, som man kunde vente. Men der er dog i det noget,
der maa forbavse. Det er, at Flensborg ikke har noget dansk Blad
— ved Siden af det tyske.

Flensborg var i disse Aar før 1864 Centrum for den danske
Administration, Hjemsted for et blomstrende dansk Kirke- og Sko-
leliv, for en hjertelig Tilknytning til Danmark fra de ledende Bor-
gerlags Side — man skulde synes, at det ogsaa ganske naturligt
maatte have været disse Tidens Opgave at give Byen en dansk Avis.
Naar dette ikke sker, skyldes det øjensynligt et Forhold, som ikke
er lokalt eller tidsmæssigt begrænset — at den Embedsstand, som

Haderslev Avis: Dannevirke.

Udgiven af H. N. Hiort-Lorenzen.

1. Hæft.

Torsdagen den 30. April 1868.

Nr. 150.

En den berømtede konstituerede Politimester her sig idag mødt og en Stridvise, der i dansk Overlæstelse lyder: Indledt:

„Den længstgaaende Regering for Stædig har postet mig et meddelelse af Regeringens Resolution af 14. Febr. d. N. gjennem Politimesterens højresidige Brev med et udgivet Dated Blad under Navnet „Dannevirke“, i Anledning af den af Dem indgivne Klage eller et Brevs indsendt med H. N. Hiort-Lorenzens Resolution af 10. April“.

Somølge heraf udgives „Dannevirke“ Blad fra idag af, under Navnet „Dannevirke Tidsskrift“, af H. N. Hiort-Lorenzen.

der toge Del i den ungariske Opstand, der vilde ende med at dræbe Keiserens Kæbe, — en og Opvækkelse imod Ungarerne. — I Anledning af Erik Fredrik Hofstede havde en Deputation fra Nibe-landet indkommet hos Keiseren i Wien for at indsende ham. Keiseren talte og sagde bl. a.: „Hav os gode hurtig og bestemt fra den Døds, vi har betænkt, at vi især muligt kunne komme til det foresatte Resultat.“ — I Wien er utvilsomt et lille Skrift, „Den østerrigske Døds i Østerrig“, der tilføjer den gamle Betænkning af, og som giver et værdifuldt Bidrag til Beskaffelse af Østerrigske og Østerrigske Tidning i det tabte Østerrig. Forfatteren anbefaler og forbereder den med almindelig Indsigelse i alle Østerrig, fra den betragte til den første

træde den østerrigske Døds til den rent militære, men tidlige fra det politiske Standpunkt. Den Opvækkelse i den saa og blive Enden, selv af politiske Østerrig, og selv de især nationale Ungarere vilde neppe rulle ved den. Ministeriet indsendte og blev Gæst, Døds Døds, have østerrigske forfattet, at de betragte den ungariske Døds, der i Udbringingsdokumenterne betegnedes som en uafhængig Del af den samlede Døds, almindelig lide til betragtes som en selvstændig, uafhængig Bestanddel af Døds, men kun som en Del af et samlet og ved samme Organisation fast forordnet Døds. Østerrigerne kunne derfor med Forbedring lide paa, at der i dette Dødsparagraf, der nu er en Bidrag til Østerrigske, vil blive vist samme Indvirkningen og Resultatet.

fik sin Gerning i Sønderjylland, stadig følte sig mere samhörig med Kongeriget og først og fremmest med Hovedstaden, — hvad paa dette Punkt gav sig det Udslag, at man læste Hovedstadens Blade og var tilfreds med det — i Stedet for at være solidarisk med den Befolkning, som den fik sin Gerning iblandt — hvad paa dette Omraade vilde sige, at den gav sin Støtte og sin Kraft til en Presse, der paa een Gang kunde være Befolkningens og Embedsstandens.

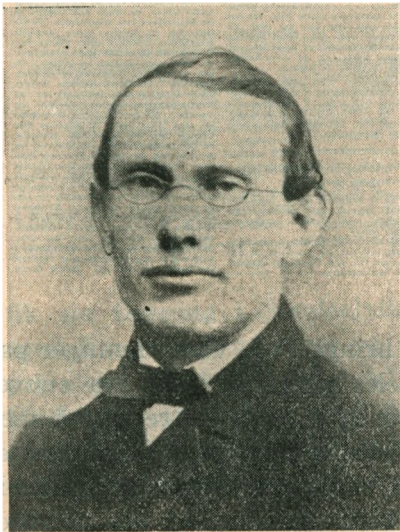
Krigen og Overgangsarene slog den dansksindede Presse i Stykker — kun »Freja« og »Vestslesvigs Tidende« kom nogenlunde igennem. Men i Aarene indtil 1870 har man overalt faaet begyndt igen. I Haderslev begyndte Bogtrykker Sabroe igen at udgive »Dannevirke«, som forhenværende Herredsfoged Hiort-Lorenzen kort efter overtager. Paa Als støtter Befolkningen Advokat Pingel til at begynde Udgivelsen af »Dybbøl-Posten«. I Flensborg udgiver Bogtrykker Thillerup fra 1868 »Flensburger Anzeiger«, der imidlertid kun faar en Levetid paa godt et Aar, — saa faar Flensborg med »Flensborg Avis« sit danske Blad.

Denne Forandring var en Nødvendighed, men i Princippet greb den dybt.

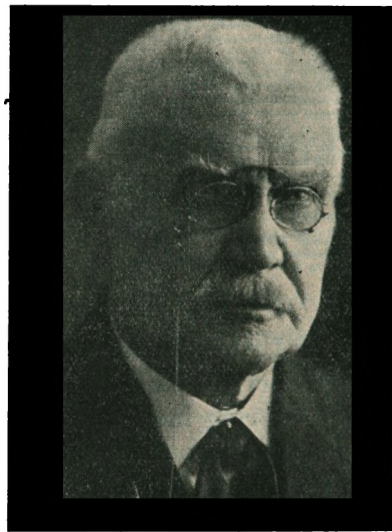
I Kollaborator Monrads Breve til Regensburg ser man ind i de Overvejelser, der førte til Forandringen. »Medens vi paa alle Maader hver Dag søger at styrke og oplive Kundskaben til Dansk her,

ikke til noget Resultat. Først 1882 fik Tønderregnen igen sin egen danske Avis med Skovrøys »Vestslesvigs Tidende«, der imidlertid som selvstændigt Blad kun levede til 1885, da det sloges sammen med »Flensborg Avis«. Dette Forhold har ikke været uden Betydning for disse Egenes Udvikling. Naar Tønder By trods sit danske Sprog har været den mest tysksindede By i Nordslesvig, skyldes det sikkert bl. a., at Byen kun i en ganske kort Periode har haft en selvstændig dansk Avis. Naar den danske Forstrand syd for Afstemningslinien af 1867 herude var gaaet tabt, er det ikke uden

C. A. Willemoes.

P. Skovrøy.

Forbindelse med, at der ikke har været et lokalt dansk Blad til at holde Forbindelsen vedlige. Vel vandt »Flensborg Avis« allerede i 70'erne en Del Holdere herude, men som Jessen selv har sagt det: »Da den flensborgske Avis næppe tog tilstrækkeligt Hensyn til de stedlige Forhold, kunde det ikke forhindres, at det billige tyske Blad i Tønder, »Tondernsche Zeitung«, trængte ind som Avertissementsblad selv paa de rent danske Strøg paa Vestkysten.« — Da den unge H. P. Hanssen i 1887 har været paa Fodtur i Tønder Amt, skildrer han i et Brev til Skrumsager Forholdene i Amtet saaledes:

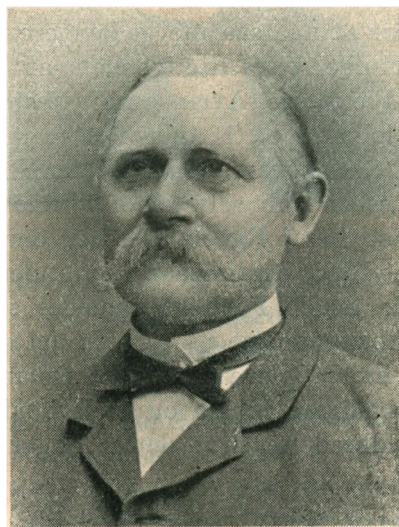
»Man kan fra Tønder af gaa Mil efter Mil mod Syd stadig blandt rent dansktalende tysksindede Folk . . . Der gøres aldeles ingen samlet Modstand i Tønder Amt. Enkelte Byer nordpaa hæver deres Stilling godt, men de bryder sig Pokker om, hvordan det ser ud længere sydpaa. De ved aldeles ingen Besked, er komplet

uvidende om Forholdene der. Dersom Modstanden ikke bliver bedre organiseret, vil det komme os dyrt til at staa. Nordpaa er man i grundtvigske Kredse saa ligegyldige for sønderjyske Forhold, at man ikke engang holder en Avis fra Sønderjylland, der er flere, som kun holder »Morgenbladet«, og det er ej forsvarligt. Sydpaa i Amtet er der mange Sogne, som skønt rent dansktalende ikke holder en eneste dansk Avis, men er under stadig tysk Paavirkning.«

Kort efter trues Aabenraa Amt af den samme Skæbne. Redaktøren af »Freja«, Løjtnant Sørensen, udvises 1874, og Befolkningen

H. R. Hiort-Lorenzen (1876).

Johs. Moldt.

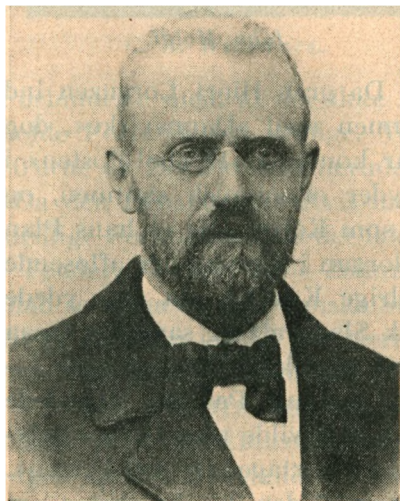
vilde roligt have set Bladet gaa ind. Da greb Hiort Lorenzen ind og købte Bladet og lod det slaa sammen med »Dannevirke«, dog under selvstændigt Navn. Samme Aar kommer »Dybbøl-Posten« i Vanskeligheder. Redaktør Pingel bryder økonomisk sammen, og Hiort-Lorenzen melder sig ogsaa her som Køber. Det er hans Plan at gøre »Dannevirke« til dansk Hovedorgan i Slesvig, der afløsende de lokale Blade samlede de ikke talrige Kræfter om sig, ydede større saglig Fylde, gav større politisk Slagkraft og saaledes ogsaa naaede ud til en større Læsekreds, end de lokale Blade evnede. — Men hans Plan blev ikke virkeliggjort helt ud. Paa Als strandede den paa den alsingske Lokalpatriotisme. Her vilde man bevare Selvstændigheden og fik Johannes Moldt til at overtage »Dybbøl-Posten«.

Hiort-Lorenzen fik saaledes ikke samlet den danske Presse under sin Ledelse. Men et Stykke Vej var han naaet. Bortset fra

Flensborg og Opland, Als og Sundeved var »Dannevirke« nu i en Række Aar eneraadende dansk Blad i Nordslesvig. Men det var sikkert heldigt, at Planen ikke var blevet virkeliggjort. Det kan lyde bestikkende nok med Kræfternes Samling omkring et enkelt dygtigt Blad. Men et Blads nationale og politiske Værdi bestemmes ikke alene af dets saglige Kvalitet. En maaske jævner lokal Avis har sin særlige Styrke. Lokalpatriotismen staar Vagt omkring den, den evner i helt anderledes Grad end det udefra kommende Blad at knytte Forbindelsen med Befolkningen selv og tilpasse sig efter dens særlige Behov, den har endelig i sin Prisbillighed Mulighed for at naa saa meget længere ud end det store Blad. — Erfaringen skulde vise Rigtigheden af dette. Hverken »Dannevirke« eller »Flensborg Avis« kunde fastholde »Vestslesvigs Tidende«s gamle Holdere, og i Aabenraa Amt gjorde man tilsvarende Erfaringer. I 1882 skrev Junggreen til H. P. Hanssen: »At »Freja« ophørte at bestaa som selvstændigt Blad har været til Skade for den danske Sag her i Egnen. Det har derved mistet mange Abonnenter, fordi et Blad, der udgaar i en anden By, ikke er i Stand til at behandle de lokale Forhold, saaledes som det forlanges af en stor Del af Abonnenterne.« — — At det saglige ikke var nok, skulde »Dannevirke« opleve i sit eget Opland, hvor et tysksindet Blad med sit rigeligere lokale og underholdende Stof vandt en forholdsvis stor Udbredelse, hvad der er Baggrunden for Starten af »Modersmaalet«

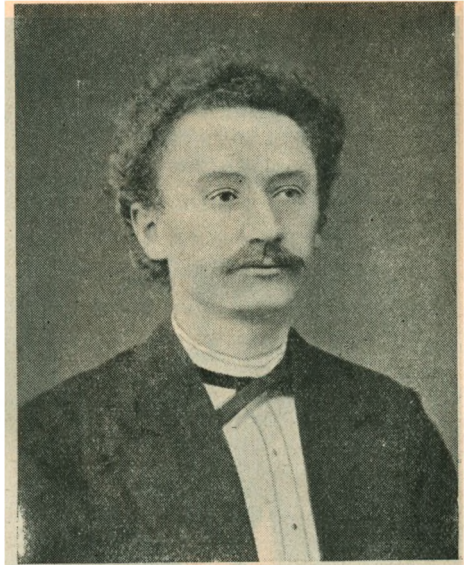
i 1882 og af »Hejmdal« i Aabenraa 1879. Hiort-Lorenzen udvandrede i 1877. — —

1880'erne er præget af Fremgang for Pressen. Der kommer nye Blade til: »Hejmdal«, »Vestslesvigs Tidende«, »Modersmaalet«. Der kommer nye Medarbejdere: M. C. Mathiesen, Jessen, Skovrøy. — Vigtigst er Jessens Overtagelse af »Flensborg Avis«, der meget hurtigt overtager »Dannevirke«s Stilling som Nordslesvigs førende Blad. Jessen er den rigest udrustede Journalist, Sønderjylland har haft. Dr. Moltesen har engang skrevet, at den danske Presse i den sidste Menneskealder

M. C. Mathiesen.

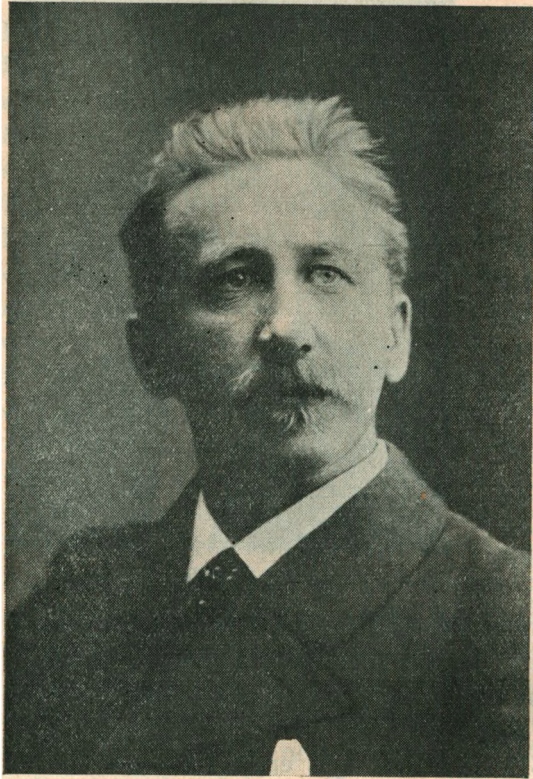
har haft tre Journalister af europæisk Format: Hørup ved »Politiken«, J. H. Monrad ved »Dansk Kirketidende« og Jens Jessen ved »Flensborg Avis«. »Flensborg Avis«s Betydning er mangeartet. Betydningen af dens Kamp for bestemte politiske Synspunkter skal jeg her lade ligge. Bladligt ydede den i Retning af alsidig Oplysning det fortrinlige. Den paaførte, derved de andre Blade en gavnlige Konkurrence og højnede hele Pressens Arbejdsplan. Den vandt som det første danske Blad — gennem smaa billige Udgaver — Indgang i Hjemmene i de truede Egne baade syd og nord for Afstemningsgrænsen i 1867. Den prøvede at løse den gamle Opgave med at give den tysksprogede Danskhed en tysk Avis og faa knyttet Forbindelsen med de sydligere Egne.

Jens Jessen.

Her ved vor yderste Sproggrænse og i en delvis tysktalende By skreves vort Modersmaal rent, purt og fyndigt som næppe noget andet Sted. Der øvedes fra Jessens Side et bevidst Arbejde med Modersmaalets Røgt — et Arbejde, som vor Presse kunde have Grund til at mindes til Efterfølgelse. Ikke alene for Modersmaalets Skyld. Ogsaa for Læsernes. I en Artikel i 1894, da Bladet fyldte de 25, skrev Jessen: »Ligesom nærværende Blad idelig har paapeget Ønskeligheden af, at Smaakaarsfolk i stigende Maal kommer til at deltage i vort Samfundsliv . . . saaledes søger Bladet for sit Vedkommende at komme de mindre belæste Samfundsklasser i Møde ved jævn Fremstilling og letfatteligt Sprog: I den tyske Presse er det almindeligt at se Smaastumper af Latin og Fransk, til Dels ogsaa Engelsk, flyde omkring i det øvrige Ordlag, skønt man i vore Dage, da alle Blade læses af alle Stænder, kan gaa ud fra, at kun $\frac{1}{100}$ af de mandlige Læsere kan Latin, ikke $\frac{1}{10}$ baade Fransk og Engelsk. Selv i danske Blade kan man, rigtignok nu mindre end forhen, finde en lignende Hensynsløshed mod den største Del af Læsekredsen.«

I 1890'erne kommer »Hejmdal« til under H. P. Hanssen. Der-

Hans Peter Hanssen.

ligger dets Hovedbetydning, — foruden i dette at være Organ for H. P. Hanssens særlige Synspunkter.

I Løbet af Halvhundredeaaret 1864—1914 sker der en mægtig Udvidelse af Pressens Virkeomraade. Der var i det nuværende Nord-slesvig omkring 1864 godt 150,000 Mennesker — udenfor Flensborg —, ialt godt 30,000 Hjem. Af dem havde det altovervejende Flertal dansk Hussprog. Men man maa alligevel fradrage de tysk-sindede, naar man vil naa til at bestemme Størrelsen af de danske Blades naturlige Arbejdsomraade, og man kommer da ned paa 25,000 Hjem.

Stillingen i 1870'erne er denne:

		1882
Dybbøl-Posten	ca. 500 Holdere	ca. 500
Flensborg Avis	« 900 —	« 1000
Dannevirke, Freja	« 1800 —	godt 2000
	ca. 3200 Holdere	ca. 3500

med er Rækken sluttet af de sønderjyske Blade, som vi kender dem. »Hejmdal«s særlige Indsats var denne, at den var Sønderjyllands første Venstreblad — »Dannevirke« havde alt for meget haft det samme Præg som Stiftstidenderne i Kongeriget, der med Ærbødighed gav det undrende Publikum Oplysning om, hvad der foregik i det store Kongens København. Jessen skrev ud fra et ikke partibundet Syn, ofte meget kritisk overfor det nye demokratiske Danmark, der groede frem efter 1864. »Hejmdal« var et Barn af dette Danmark. Deri

Man maatte tillige regne med en Forskel paa nogle Hundrede mellem Vinter- og Sommer-Abonnenttallet.

80'erne bragte nogen Fremgang. De indre Brydninger bidrog til at øge den politiske Interesse, Befolkningen tog selv Del i Diskussionerne med talrige Indlæg — andre Forhandlinger end de politiske (f. Eks. Salmebogsdrøftelsen) vakte almindelig Interesse. Jessen begyndte sit Arbejde ved »Flensborg Avis«, der nu Aar for Aar øgede sit Oplag stærkt, saa vi omkring 1890 staar med ca. 8000 Holdere af de danske Aviser. — Endnu knap $\frac{1}{3}$ af de danske Hjem!

90'erne og Køllertiden giver en meget stor Fremgang. »Hejmdal« kommer under H. P. Hanssens Ledelse ind paa Række med de andre danske Blade. »Dannevirke« gaar nok ud, men dens Stilling indtages af Modersmaalet. I Januar Kvartal 1902 finder der en Opgørelse Sted af Stillingen, der ogsaa viser Bladenes lokale Udbredelse:

	<i>Modersm.</i>	<i>Hejmdal</i>	<i>Fl. Avis</i>	<i>Dyb.-P.</i>	<i>Ialt</i>
Haderslev Ø.	2527	314	189	8	3033
Haderslev V.	388	638	728	—	1754
Tønder Nr.	10	44	1463	—	1517
Aabenraa	16	1079	875	2	1972
Sønderborg	4	409	1345	711	2469
Dansktalende Mellemslesvig	—	—	412	—	412
Flensborg By	4	8	1431	13	1448
Sydslesvig	4	2	79	1	86
	2953	2494	6522	720	12689

Forholdene er efter denne Opgørelse ret brogede. Paa tre Steder behersker eet enkelt Blad Stillingen: I Mellemslesvig og Flensborg samt i Tønder Nørreamt holder man alene »Flensborg Avis«, og i Haderslev Østeramt dominerer »Modersmaalet«. I Haderslev Vesteramt og i Aabenraa og Sønderborg Amt er Riget derimod delt mellem flere. Det første Sted er »Flensborg Avis« førende paa Toftlundegnen, medens »Hejmdal« er det paa Røddingegnen. I Aabenraa Amt har »Hejmdal« sin Kreds i Byen og især i den nordlige Del, medens »Flensborg Avis« har et stort Holdertal i den sydlige Del. Paa Sundeved har »Flensborg Avis« fortrængt »Dybbøl-Posten«, i Sønderborg By har de to Blade lige mange Holdere, paa det sydlige Als er »Flensborg Avis« næsten lige saa udbredt som det lokale Blad, medens mod Nord paa Øen »Hejmdal« har en fast Læsekreds.

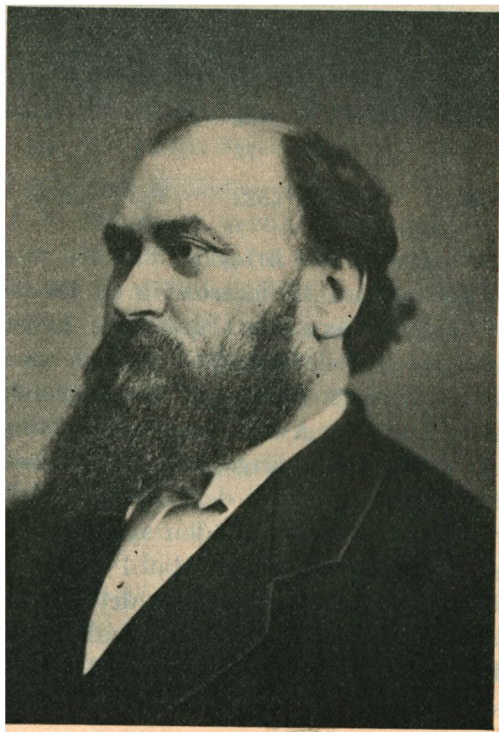
En anden Opgørelse viser Antallet af Indbyggere for, hver dansk Avis:

Haderslev Østeramt	11,2
Haderslev Vesteramt	13,0
Tønder Nørreamt	25,7
Aabenraa Amt	15,0
Sønderborg Amt	13,4

I Opgangsaarene før Verdenskrigen vandt Pressen stadig nyt Land, saa man i 1912 kunde konstatere, at de danske Blades Holdertal i Sønderjylland nu var steget til over 19,000.

Samtidig bød Bladene nu deres Læsere et meget mere omfattende og mangfoldigt Læsestof end tidligere.

Den danske sønderjydske Presse er skabt ved Enkeltmands Indsats, arbejdsmæssigt og økonomisk. Kun paa Als er det Befolkningen selv, der fra første Færd ejer deres Blad. Men Gustav Johannsen og Jens Jessen ejer »Flensborg Avis, H. P. Hanssen «Hejmdal«, Hiort-Lorenzen og Dyrnlæge Bjørnshauge»Dannevirke« og Sabroe »Mødersmaalet«. I Køllerpolitikens Trængselsaar ændres dette Forhold, idet Befolkningen da danner Aktieselskaber, der overtager »Hejmdal« og »Mødersmaalet«, saa kun »Flensborg Avis« vedbliver at være Enkeltmands Ejendom.

Gustav Johannsen (1875)

Den teknisk uddannede Bladmand, der fra sin Ungdom er oplært til Journalistiken, kender den sønderjydske Presse først efter Jessens Død. Pressen har indtil da hentet sine Medarbejdere fra alle

Kredse blandt Folk med meget forskelligartet Uddannelse. De første danske Bladmænd i Sønderjylland er en Urtekræmmer og en Urmager. Redaktørerne af de danske Blade omkring 1870 er en fhv. Herredsfoged, en fhv. Advokat, en Bogtrykker, en fhv. Lærer og en fhv. Toldassistent. Senere er der ret stor Tilgang fra Lærerstanden: Jens Jessen, Bjørnshauge, M. Andresen, M. G. Mathiesen, Nic. Svendsen. Pressen nyder godt af, at næsten alle andre Veje end dens til folkeligt-kulturelt Arbejde er spærret for de udpræget dansksindede. Derved faar Pressen ogsaa

Jens Jessen.

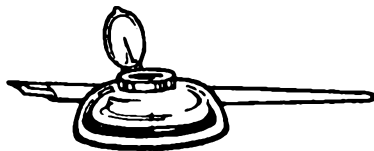
Medarbejdere, der egentlig har Lyst til anden Gerning. Derfor ser man hyppigere end nordpaa Presse-mænd gaa over i anden Gerning, naar Mulighed byder sig. De sønderjyske Frimenigheder henter to af deres Præster blandt Pressens Mænd, Thade Petersen og Jens Jørgensen. I 1920 gaar en af de danske Redaktører — Nic. Svendsen — over i Skolens Gerning.

Til en vis Grad afspejler dette Forhold, vi ogsaa kender fra Kongeriget. Ogsaa der kommer i Provinspressen først efterhaanden de skolede Bladmænd til at give Bladene Præg. Men saa vidt jeg kan se, gaar Udviklingen til Gavn for Pressen langsommere end nordpaa. Det har især siden 1880—90 givet den sønderjydske Presse en større Alsidighed, en bredere kulturel Front end Kongerigets Presse. Selvfølgelig fremtvang i nogen Maade Forholdene dette. Men Pressen raadede ogsaa over Medarbejdere, for hvem det var naturligt at være mere end politiske Agitatorer og Registerførere over Døgnlivets sørgelige Hændelser. Pressen har derved ydet en folkeopdragende Gerning af uvurderlig Betydning. Tiedje kunde kalde den danske Presse for »den største bærende Kraft i dansk Kultur. I Resultatet staar Foreningsarbejdet langt tilbage for, hvad den udfører«. Jeg kan iøvrigt bruge hans Karakteristik af den:

»Sammenligner vi den med den Presse, hvortil den helst selv vil henregnes, den danske i Kongeriget, saa adskiller den sig paa det rosværdigste først og fremmest fra den københavnske og dennes gennemsnitlige Letfærdighed. Men ogsaa ved Siden af den gode

danske Presse, de store Provinsblade, staar den sig paa bedste Maade, den udmærker sig f. Eks. selv i sproglig Korrekthed (særlig »Flensborg Avis«) fremfor mangt et dansk Blad i Kongeriget. Den har en meget betydelig Del originale Bidrag, man lytter interesseret til den i Læsekredsen, og den betjener den ligesindede Læser med et kulturelt Uddrag af hele det nordiske Aandsliv, som fra et redaktionelt Synspunkt aftvinger os Beundring. Dens positive Opgave er et folkeopdragende Maal, med enestaaende Takt ved den at betjene sin Læsekreds's Interesse og maalbevidst at udvide den. Dens Finfølelse i Konkurrencen mellem Æstetik og Etik tillader end ikke en vred Fjende at miskende, at den tjener en aandelig myndig, ædel og sædelig ren Familiekulturs høje Ideal, og at den i denne Henseende har gjort noget stort mod vort Folk. Trods alt Foreningsarbejde er det i Virkeligheden den, der bevarer det danske Folkesprog og vi maa idelig erkende, at Bevarelsen af det danske Modersmaal gennem Pressen tillige er Bevarelsen af en Befolkning for en, om end forbigaaende, sædelig og kulturel Nedgang. I Forbigaaende maa man ogsaa anerkendende vurdere dens fortrinligt redigerede Søndags-, Familie- og Ungdomsblade.«

Clichéerne til foranstaaende Afhandling er med Tilladelse af C. A. Reitzels Forlag laant fra »Sønderjyllands Historie«.

S O R G A G R E

ET SAGN FRA BALLUM

Dagblade i Tønder nævnte for nylig i en lille Notits Sagnet om Sorgagre, men paa en Maade, saa det var let at se, at deres Meddeler ikke tidligere har kendt dette smukke Sagn. Det er imidlertid saa smukt og ejendommeligt, at der kan være Grund til at se lidt nærmere paa dets forskellige Former og dets Historie. Det fortælles i »Sprogforeningens Almanak« 1909 af Kr. Jensen i Ballum under Overskriften: »Moderkærligheden« paa følgende Maade:

»I Stormflodsnatten 1634 bortskylledes ogsaa det meste af den lille By Misthusum, som laa en Mil sydvest for Skærbæk paa 7 saakaldte Varfter. Meget Kvæg omkom, og Bohavet fandtes Dagen efter inde ved Skærbæk. Nu fortæller Sagnet, at en Søn af en Gaardmandsenke fra Misthusum bler va'r, at en Mand ranede af Bohavet, som stammede fra Misthusum. Herover blev Sønnen vred, greb en Raft og slog Ransmanden, men ramte denne saa uheldigt, at han sank død om. Sønnen kom i Fængsel for denne Udaad og blev dømt til at have Livet forbrudt. — Moderen, altsaa Enken fra Misthusum, rejste over til Kong Kristian d. IV. og tryglede ham om Sønnens Liv. Kongen gik ind paa at lade Sønnen løs, hvis Enken fra Sol stod op, til Sol gik ned, kunde med Segl skære 1 Ager ($\frac{1}{3}$ Demat) Byg paa den Mark i Ballum, som ligger 400 Alen syd for Kirken.

Enken gik i Færd med Arbejdet, og da Solen gled ned i Vesterhavet, var Enken ogsaa færdig med Ageren. Men da hun vil rejse sig fra den, Dagen igennem krumbøjede Stilling, knækker Ryggen paa hende.

Hun blev begravet paa Kirkegaarden i Ballum. Stenen, som rejstes til Minde om hende, er endnu bevaret. Seglen ses tydelig paa Stenen, medens Indskriften af Tidens Tand er blevet ulæselig. Den Ager og nogle tilstødende Agre, hvor Enken efter Dagens strenge Arbejde sank død om, kaldes endnu den Dag i Dag »e Sørreavver«, Sorgagre.

Enken gik i Døden i Bevidstheden om, at hendes Arbejde ikke havde været forgæves. Kongen gav Sønnen Livet tilbage, som denne havde forbrudt.

Moderens Arbejde havde frelst Sønnen, medens hun af Moderkærlighed satte Livet til for Sønnen.«

Det er en daarlig Sagnengivelse, af Fortælleren knyttet til historiske Personer og Aarstal, sammenblandet med et andet Sagn om Morderen fra Misthusum og pyntet med en moralsk Understregning af den Knaphed og Enkelthed, der netop i de bedste Sagnengivelser kan virke saa stærkt.

Sagnet er ogsaa optegnet af Evald Tang Kristensen efter Kri-

sten Sønniksens og Andreas Hansens Fortælling, medens A. Olrik har nedskrevet det, som Knud Hansen i Ballum har fortalt det. Paa Grundlag deraf har F. Ohrt sammenstykket sin Fremstilling i »Udvalgte sønderjydske Folkesagn« 1919. Ogsaa her er to Sagn sammenblandede, men Ohrt har nænsomt og med dyb Forstaaelse for Sagnets ægte Tone søgt at føre det tilbage til den jævne Form. Hos ham lyder Sagnet:

»Under en Stormflod drev der en Del Gods i Land ved Ballum. En ung Mand fra Byen kendte nogle af sin Families Ejendele derimellem og gav sig til at bjærge dem. Som han stod dær, kom een af Strandrøverne fra Skærbæk til og vilde tage af Godset. Det blev til Slagsmaal mellem dem, og den unge Mand havde det Uheld at dræbe Voldsmanden. Nu var disse Strandrøvere dengang mægtige Folk, og paa Tinghuset fik de ham dømt til Døden. Det blev hans Moder grov sølle over. Hun gik til Greven paa Skakkenborg og klagede sin Nød og bad ham saa mindelig om, at hendes Søn maatte faa Naade. Det lovede Greven hende da ogsaa, paa det Vilkaar, at hun skulde slaa en Fenne Byg fra Sol stod op, til Sol gik ned. Den var saa stor, at fire Mænd kunde have Arbejd nok med den en hel Dag. Om hun kunde gøre det, skulde hendes Søn blive fri. Moderen gav sig i Lav dermed, og hun blev ogsaa færdig. Da hun havde skaaret den sidste Haandfuld af med Seglen, saa sagde hun:

Nu vil Solen under gaa,
nu vil jeg Guds Naade faa.

Men i det samme hun rettede sig op fra sin bøjede Stilling, brækkede hendes Ryg, og hun faldt død om. Moderen fik sin Grav paa Ballum Kirkegaard. Oven paa Graven ligger en Ligsten, hvor hun er aftegnet med et Neg og en Segl i Armen. Fennen, hvor hun skar Kornet, viser man endnu. Den kaldes den Dag i Dag Sorgagre.«

Denne Form ligger den ægte folkelige Overbevisning langt nærmere end Kresten Jensens næsten journalistiske Gengivelse; men Indholdet er alligevel sammenstykket. I Karl Müllenhoff: »Sagen, Märchen und Lieder« af 1845 er Sagnet gengivet ganske kort under Overskriften »Die Schnitterin«, uden at Navnet »Sorgagre« nævnes og uden anden Forhistorie. Som Dommer nævnes her Greven fra Schackenborg, og som Kilde angives Lærer Hansen paa Sild. Sven Tange (Hansigne Lorentzen) har ligeledes i »Sprogforeningens Almanak« for 1920 skrevet et større Digt om Emnet »Fra Sorgens Ager«, men hun kender intet til Kamp med Strandrøvere. Hun lader den unge Mand samle Tømmer paa Stranden, og da Fogden træffer ham og vil tage Byttet fra ham, slaar han denne ihjel.

Strandrøverne er vistnok indvandrede i Sagnet fra Skærbæk. Chresten Thygesen fra Skærbæk fortalte mig for mange Aar siden om Manden fra Misthusum, der efter Stormfloden dræbte en Mand, der vilde tage hans Dyne. Han blev ført til Skærbæk og halshugget; men lige til det sidste holdt hans Brødre med Heste til Rede for at hjælpe ham til Flugt. Ejendommeligt nok fortalte Thygesen, at den

unge Mand blev henrettet paa Kirkegaarden og hverken i Kagebøl eller i Rakkerdalen. Sagnet kan og bør altsaa fortælles endnu enklere, end Ohrt gør det, om det skal virke knapt og stærkt som »en enkelt, magtfuld Fortælling om en Moder og hendes sagtmodigt gribende Kærlighed til sit Barn«. Saaledes kaldte Digteren Poul la Cour Ohrts Gengivelse i en Afhandling i »Tilskueren« for Marts 1931.

Denne Afhandling var et smukt Indlæg for at gøre Sagnskatte lettere tilgængelige ved at fjerne deres Knaphed, ved at udvide og udfylde deres Rammer. Han vilde ikke som Frederik Fischer i »Slesvigske Folkesagn« eller som Harry Søberg i »Tillas Ring« bruge Sagnene som Emne for Noveller, men »med Varsomhed over for deres episke Lovmæssighed« lade Sagnene selv udfolde sig gennem et moderne Sind.

Han kendte ikke Sven Tanges Gendigtning, men valgte iblandt Tusinder af danske Sagn »Sorgagrene« som en Prøve paa, hvordan han vilde fortælle danske Sagn. Vi har altsaa baade Sven Tanges og la Cours Gendigtninger, hver med sine Fortrin, Sven Tanges baaret af det nøjeste Kendskab til Sted og Folkesind, la Cours smukt, men uden Stedspræg, smukkeste, naar han digter friest og føler sig mindst bundet af Sagnet.

Der er kræftige Vers fra Sven Tanges Pen:

»Det hvisker i Gyder, det hviner om Gavle,
det knager og rusker i Lægter og Spær;
brat vaagner den Bonde:
»Gud fri os; det bliver et Herrens Vejr!«
Han linner sin Glug I Huj og Hast
han spænder sin Sele og aabner sin Dør —
— kan hænde han beder,
kan hænde han bander den ubudne Gæst,
men ud han gaar i den sviende Blæst.

. Somren drog sin varme Aande,
Sol stod paa med Middagshede,
men hun syntes, skjulte Magter
kom og gik med Hjælp tilhaande.
Og hun lagde Neg ved Neg,
mens fra Sjæledybets Rigdom
Minde efter Minde steg,
og hun syntes, Livets Gaade
tolked sig paa sælsom Maade;
Edderdraaben, som hun tømte,
den blev Sæd til Tro, langt mer
end Lykkelegen, som hun drømte.«

Saadan Tale og saadanne Tanker har det gamle Sagn kaldt ad i det ene Digtersind. I det andet bliver Tankerne og Formerne helt anderledes. Hos la Cour kalder Sagnet paa en herfra vidt forskellig Stormflodsskildring:

»Som en vældig og vred Mand gik Havet op i Byen og rystede sine hvide Knoer ad Mennesket. Hvad der var paa Stranden, tog han og slængte det bag sig. Ogsaa i Gaarden maatte man vare paa sit Gods, for i mange Dage slængte han graadigt omkring og vad-

skede imod Murene, indtil de faldt, saa han kunde faa sin Vilje. En Morgen blev han ked af at være i det fremmede, sagtens længtes han hjem. Saa gik Havet tilbage i sit Leje, men Herre, min Gud, hvor Jorden saa ud!»

Ogsaa dette er jo overmaade velformet, men langt fra Ballum og Sagnets Enfoldighed; det minder mest om Johs. V. Jensen; men ogsaa dette er Poesi, rundet af det Sagn, Folkesjælen har skabt.

Hvorledes er Sagnet imidlertid opstaaet? Vi kan ikke helt se det; men det har tilsyneladende tre Rødder, hvoraf det gror: Navnet Sorgagre, Ligstenen og en Overlevering om et Drab.

I en Markbog i Matrikulsarkivet fra Aaret 1683 staar anført Navnet »Saarager«, i alle senere Optegnelser kaldes Marken Sorgager, men Navnets Oprindelse ses ikke tydeligt. Stednavneudvalgets »Sønderjyske Stednavne« gengiver Sagnet i faa Linjer (efter Ohrt) og kalder det et navneforklarende Sagn«, mener altsaa, at det er dannet i Tilknytning til Markens rigtigt eller urigtigt tydede Navn.

Sagnets anden Rod er Ligstenen, der viste en Skikkelse med en Segl og et Neg. Den eneste Gang, jeg har set den, var dens Tegning allerede ret udvidsket; men det sandsynligste er, at der har været et allegorisk Billede: Som Seglen skærer Neget, skærer Døden Livet af, en Tale om Tilværelsens Korthed.

Maaske ligger der endnu en Overlevering til Grund for Sagnets Tilblivelse, udelukket er det ikke, at der kan fremdrages et eller andet gammelt Dokument, en Tingbogsberetning om et Drab i Ballum, men det kendes ikke i Dag.

Af saadanne Bestanddele er Sagnet groet op, men dets Aandsindhold, dets poetiske Værdi rinder af dybere og ædlere Kilder. De Mennesker eller det Menneske, der har formet Sagnet, har øst af Folkets dybeste Følelser, og saaledes er Beretningen om Sorgagre skabt, maaske igennem Aartier eller Aarhundreder, blevet en Værdi i Egnen og ud over den. Ved at tage det frem i dets forskellige Skikkelser og søge saa dybt til Bunds i det, som det i Dag er muligt, finder man dets Skønhed, ser dets Værdi.

H. L a u s t e n - T h o m s e n.

Gamle Præstehistorier. — En Rettelse.

Ved den gamle Præstehistorie, der fortælles i Juni-Numret S. 224, er der sket en kedelig Fejltagelse, idet Meddeleeren, — en gammel Mand i Emmerlev Sogn, — har knyttet en i Sognet verserende gammel Historie til en Præst fra nyere Tid. Redaktionen af »Sønderjydske Maanedsskrift« beklager dette og ønsker at gøre opmærksom paa, at den i den lille Historie nævnte Præst ingen Forbindelse har med den.

Cl. E.

RIBE STAMPEMØLLE

G. HUSTED CHRISTENSEN

Træløst - Bygningsartikler - Korn og Foderstoffer
Telf. 20 og 320 Kunstgødning - Brændsel RIBE

Anders Lervad & Søn

Askov pr. Vejen

Fabrikation af: Haand- og Kunstvæve med alt Tilbehør, Høvløbænke og Værktøj til Sløjd og Husflid. - Bogbinderværktøj. - Kurvemager-værktøj. - Alt i prima Kvalitet med fuld Garanti og til billigste Priser. Priser paa Forlangende.

GRAM

for ethvert Formaal.

Brødrene Gram A/S

KOLEANLÆG VOJENS.

Holsted Spare- & Laanekasse.

Kontortid: Holsted By 10-12 Fm., 2-5,30 Eftm.
Holsted St. Tirsdag, Onsdag og Fredag Fm. 10-12
Føvling hver Torsdag Fm. 10-12.

Bramminge Efterskole.

Vinterskole: Novbr.-April Piger og Dreng 14-19 Aar
Sommerskole: Maj-Oktober for Piger 14-19 Aar
Alm. Skolelag med Sprog (spec. Engelsk) Maskinrivning, St. nografi og Musik, (Klaver, Orgel, Violon) Franske Fag, Sløjd, Husholdning, Haandarbejde, Vævning og Frindsarbejde (Maling Tarso m. m.) Oplysning om Understøttelse og Friplads ydes gerne og Skoleplan sendes *Forstander K. Dam.*

De kan selv regne det ud!

Selvfolgelig bør et Gulvtæppe være af uldent Stof. - De sønderjydske Gulvløbere er af en vpperlig Beskaffenhed, idet Ulden gør Tæppet blødere at træde paa, stærkere i Brg samt skyer Støvet. Vi kan tilbyde Dem en meget slidstærk Kvalitet og nævner her nogle Pris-eksempler paa 3 Størrelser:

380/270 . . . Kr. 81.00
430/360 . . . " 123.00
480/360 . . . " 137.00

I de nævnte Priser er beregnet Opmaaling, Sammensyning, Paalægning og Underlæg af svær Gulvpap. - Det er et enestaaende Tilbud.

Kjøbenhavns Tæppelager,
Frederiksborggade 34.

**Andelsselskabet
Odense
Eksportslagteri
ODENSE**

Gummi støvler

HANDELSBANKEN I TØNDER

Filial af A/S Kjøbenhavns Handelsbank
Kontortid 10-12 og 2-4 - Lørdag 9-12 1/2
TØNDER

NEW DEPARTMENT FRIHJULSNAV

BEDST

BILLIGST

Eriksen & Christensen A/S

Korn & Foderstoffer

ESBJERG

Telf. 1500

Forlang **Gulvtæpper**

fra
Sønderjydske Tæppefabrik

A. R. KJÆRBY

Højer

**Esbjerg
Jernstøberi & Maskinfabrik**
Jensen & Olsen

Esbjerg
Telf. 31

Akts. Kulsyre & Tørisfabriken

UNION

København. Vesterport 284

Telefon Central 231

Vejen Sparekasse.

Kontortid 10-12 og 2-4.

VEJEN.

A/S *Det Nordiske
Kamgarnspinderi,*
Sønderborg.

Als Husholdningsskole

Sønderborg.
5 og 2 Mdrs. Kursus begynder 4. Novbr.
3 Maaneders Kursus begynder 6. Januar.
Amtsunderstøttelse kan søges.
Plan sendes *Johanne Hansen.*

Nordisk Tricotagefabrik

H. Chr. Mørck.
Damestrømper Herresokker
Jumpers Veste
HADERSLEV

Ribe

Radiatorer

Kolding Eksportslagteri

Telf. 1637

KOLDING

Vævekursus

Dansk Husflidsselskabs Vævekursus i Askov afholdes fra 1. til 30. Septbr. Oplysninger faas ved Henvendelse til Kursuslederen.

Marie Ravn, Askov pr. Vejen

Væveskolen 'Askovhus'

Indeh.: Paula Trock & Henny Baumann
Statsanerkendt teknisk Skole med 6 Maaneders Kursus, samt 2-årige Kursus for Lærende- og Erhvervsuddannelse.
Forlang Pros. ekt. Tlf. Askov Nr. 31

Ladelund Landbrugs- og Mælkeriskole.

Brørup St.
5 Mdrs. Landbrugskursus Nov. - Marts
9 — do. Nov. - Juli
8 — Mælkeriskursus Septbr. - April
2 — Kontrolkursus Marts - April og Septbr. - Oktober.
Amtsunderstøttelse søges inden 1. Juli og 1. Januar.
Skoleplan sendes. **J. C. Overgaard**

Dampmøllen Viktoria

Aktieselskab

ODENSE

VERITAS

BUNKER OIL STATIONS

COPENHAGEN - ESBJERG - SONDERBURG

STOCKHOLM - GOTHENBURG

HAMBURG - ROTTERDAM - ANTWERP

MANUFACTURERS OF MARINE LUBRICANTS

STOCKS AT ALL PRINCIPAL PORTS IN THE WORLD

ALFRED OLSEN & CO.,

LTD.

KVÆSTHUSGADE 3 - COPENHAGEN

TLF. C. 5021.

KAMPMANN & HERSKIND ^{RI/S}

Vestergade 2 - København

Kul og Cokes Import

TELEFON

2628

Den ny Laanebank.

Vestre Boulevard 9 & 11.

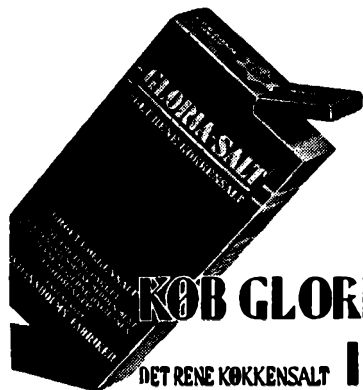
Indlaan paa Kontrabog etc. modtages.

A/S DRUBIN

Fabrik for Trykfarver

Ottiliavej - København

Telf. 9090 - 12305

**KØB GLORIA SALT
IPAKKER**
DET RENE KØKKENSALT

Fredsted & Co.

Kaffe-Import - København

Telegradr.: Importfredsted

Telefon 5704 - 12039

Filialer i Haderslev
og Sønderborg.

Telegradr.: Kaffefredsted

Telefon Haderslev 174 og 175

— Sønderborg 828

Det danske Gødnings-Kompagni

København
Nykøbing F., Odense, Aalborg, Struer, Aarhus, Esbjerg, Sønderborg

Ældste og største
Gødningsforretning
i Danmark

Eneste Fabrikanten
af Superfosfat
her i Landet.

Salgskontor for Danmark for
A/S Dansk Svovlsyre- & Superphosphat-Fabrik

Kjøbenhavns Frihavn

Losning og Lastning af Skibe
Lagring af Varer.

Husmandsbrandkassen for Danmark

Ca. 130.000 Medl. 1000 Mill. Kr. Forsikringssum. Reserver ca. 1,6 Mill. Kr.
Moderat Præmie. Hurtig Afregning. Kulant Behandling

Nærmere Oplysninger faas ved Henvendelse til Distrikts-
forstanderne, Sognetillidsmændene eller Hovedkontoret:
Nørrevoldgade 16, Nøbenhavn K., Telefon 383

CHR. C. RÄHR & CO.

JERN :: STÄAL

Telefon 7181

Telefon 7181

KOLDING FJORDDAMPERE A/S

Afgang Søn- og Helligdage fra Kolding Kl. 10, 2, 3,30, 6,15.
Hverdage Kl. 12, 6, 8,10.

Lillebæltshroen ses bedst fra Søsiden.
Dampere ndlejes til kortere og længere Ture.
Skibsmægler A. Gjörding, Kolding, Telf. 1810 - 1811.

Forsikrings- Aktieselskabet Absalon.

Absalons Gaard. København.

Det bedste til Køkken og Rengöring

VITO

Kraft-Skurepulver

Plader, som ethvert dansk Hjem bør eje

Koncertsanger AageThygesen
m. Orkester Akk.

Der er et yndigt Land
Flaget
I Danmark er jeg født

Kammersanger Per Björn
m. Orkester Akk.

Jeg bærer med Smil min Byrde
Lykken er ikke Gods eller Guld
Slumrer sødt i Slesvigs Jord
Nærmere Gud til dig
I alle de Riger og Lande
Midsommervisen af „Der var
engang“

paa

Polyphon Plader

Horsens Landbobank A/S

Kontortid 9 $\frac{1}{2}$ - 2 og 4 - 5
HORSENS

BRDR. DAHL

VESTERBROGADE 1
(Industrbygningen)
KØBENHAVN K.
TELEFON 6585

Tekniske Varer og Metaller
Sanitetsartikler. Oliefy.

Stöt

de

sönderjydske

Indsamlinger

Dansk Paramenthandel
K. F. U. M., Gøthersgade 115A'
København K.
Kirke-Effekter, Tal til Kirketavler
Præstekjoler, Alter-Særkalke

Vestergade 28 TÅNDER
1. Kl. moderne Lejebiler til moderate Priser
DAG OG NAT
Telefon 357
K. M. SØRENSEN

KURSUS I BRODERI-TEKNIK

1. Hvidsøm - 2. Kulørt Broderi - 3. Sammentræksstyning
4. Udenlandske Syninger - 5. Guldbroderi - 6. Overføring

Undervisningen foregår paa Kunsthåndværkerskolen, Bredgade 66

Indmeldelse foregår hos

SELSKABET TIL HÅNDARBEJDETS FREMME

Pilestræde 26, Central 6108, København - Udsalg af alle Arter Kunstbroderier
Pude- og Stolebetræk - Tæpper - Gardiner - Allez vore Udtillingslokaler et Besøg

N. MIKKELSEN SØRENSEN

Murermester og Entreprenør

Ndr. Fasanv. 217 Tlf. C. 4520, Taga 1700 og 1717
KØBENHAVN

Vejen Trælasthanvel A/s

leverer alt i Trælast, Krydsfiner, amerik. Eg „Insulite“
og andre Bygningsartikler
Eget Savværk, Pakkassfabrik, dansk Gran og Eg,
samt Stoletræ

VEJEN TRÆLASTHÅNDEL A/S Telel. 47

BRØRUP-VÆVEN.

Eneste danske Væv, der tilfredsstillende mange Krav, der
stilles af Hjemmevæverskerne. - - - - - Forlang Tilbud!

Paul Clausen, Brørup, Leverandør til
Væveskolen Askovhus.

F. L. Smidth & Co. A/s

Ingeniører og Maskinfabrikanter,

København K.

Vestergade 33

Aktieselskabet

Glud og Marstrands Fabr.

Carl Lundsgade 20

DANIA

GASAPPARATER
OG GASOVNE

Mest besparende Fabrikat

**Tønder Amts
Centraltrykkeri**
v/ TH. LAURSEN
Østerg. 40 - Telf. 141

Askov Sløjdscole

Vejen St. Telf. 17 Askov.
Skolen for Overgangsalderen.
Amtsunderst. skal søges inden 1. Juli.
Statsunderstøtt. søges indtil 15. Nov.
Skema og Skoleplan sendes frit.
Kristine og Anders Nielsen.

**Skrivemaskiner
Regnemaskiner
Dublikatorer og
alt Tilbehør bedst hos
REIMERS
HADERSLEV.**

**Kolding
Staalbørstefabrik
K. Malta Nielsen
Kolding.**

**Vejen Automobillæer
Benzin - Olie - Gummi
Aut. Fordforhandler
1. Kl s Reparationsværksted
Telf. 170 - 270 :- VEJEN**

**„IPSE“
SALATER**

**Carl Niensens Boghandel
Haderslev
Nørregade 25 -- Telefon 371
Landsdelens ældste Boglade
Grdl. 1765 Alt til Skoler**

Dansk Andels Ægexport
Vestervoldgade 7 & 9
Telf. 2126 - 11126 - København
Forlang altid
NYLAGTE **ÆG**
stemplet med D. A. Æ.-Mærket